

Kisgyörgy Károly

A jövő mérnöke

Emlékképek az ötvenes évekből

Nyolc éven át voltam pataki diák, 1947–55 között. De micsoda nyolc év volt ez! A viharos politikai élet visszatükröződött a gimnázium és benne osztályunk történetében is. A gimnázium első évét még a koalíciós időkben kezdtük el, és az utolsó évet a Rákosi-korszak kemény éveiben fejeztük be. A református gimnáziumban kezdtem, mint első éves gimnazista. Aztán 1948 tavaszán országosan megszüntették a nyolc osztályos gimnáziumot, és az általános iskola létrehozásával egy időben államosították a gimnázium alsó tagozatát is. Így 1948 őszén már az állami általános iskolában folytattuk tanulmányainkat, amelyet 1951-ben fejeztünk be. Ekkor természetesen osztályunk nagyobb része jelentkezett a még egyházi irányítás alatt működő gimnázium első évfolyamára. Az első tanulmányi év befejezése után, 1952 nyarán a gimnázium felső tagozata sem kerülte el az államosítást. Ennek megfelelően 1955-ben az Állami Rákóczi Gimnáziumban érettségiztünk. Nyolc év alatt tehát kétszer egy éven át egyházi, kétszer három éven át állami iskolában tanultunk, anélkül, hogy elhagytuk volna az alma matert vagy esetemben a diákotthont.

Az állami gimnáziumban aztán találkoztunk származásunk szerinti nyilvántartásunkkal is. Az osztálynaplóban nevünk mellé kerültek a következő, megkülönböztető jelzések, szüleink foglalkozására (származásunkra) utalva: M = munkás, P = paraszt, É = értelmiségi, E = egyéb, X =

a négy kategóriába nem sorolható. Az X-jelű tanulók nem kaptak a diákotthonban elhelyezést, a „bűnös” Horthy-rendszer „haszonélvezőinek” bélyegezték őket, illetve szüleiket. (csendőr, katonatiszt, tőkés, kulák stb. gyermeke.)

Abban a szerencsés helyzet voltam, hogy édesapámnak szatócs üzlete és kocsmája volt az 1951-es államosításig. Így aztán az „egyéb” származású jelzöt kaptam, nem rúgtak ki a diákotthonból és volt némi reményem, hogy érettségi után talán felvesznek az egyetemre, amelyben az „X”- származású diákok 1957-ig nem is reménykedhettek. Az érettségi közeledtével, 1955 januárjában kaptunk egy rövid ismertetőt az ország egyetemeiről, főiskoláiról, hogy elősegítsék továbbtanulási döntésünket. Nem voltam rossz a humán tantárgyakból, de úgy éreztem, hogy a reáliák (matematika, fizika, ábrázoló geometria stb.) közelebb állnak hozzám. Szerettem volna műszaki pályára menni, mérnök lenni. A Budapesti Műszaki Egyetemre vagy a miskolci Nehézipari Egyetemre történő felvétel reménytelennek tűnt számomra, a származásom miatt. Megakadt a szemem egy lehetőségen, amely az ismertetőben így szerepelt: Agrártudományi Egyetem Gépészmérnöki Kara. Nos, gondoltam itt nem lesz nagy tülekedés, biztosan felvesznek, ha jelentkezem. Aztán kitöltöttem az űrlapokat, amit a gimnázium továbbított az egyetemre az elmaradhatatlan véleményezéssel.

Az érettségi jól sikerült. Június hó utolsó napjaiban került sor az egyetemi felvételi vizsgára. Nagy örömmel utaztam Budapestre, hiszen addig még soha sem jártam a fővárosban. A délelőtti órákban megoldottuk az írásbeli feladatokat, délután pedig a felvételi bizottság előtt kellett megválaszolni a szóbeli vizsgakérdéseket. Mind az írásbeli, mind a szóbeli vizsgán jól szerepeltem. Meg voltam győződve, hogy nem lesz akadálya a felvételemnek.

Az egyetemről július végén érkezett meg az értesítés, amelyben nem kis meglepetésemre közölték, hogy helyhiány miatt nem nyertem felvételt. Az egész családot leverte a szomorú hír. Édesapám azt javasolta, menjek papnak, jelentkezzem a debreceni teológiára, oda biztosan felvesznek.

Nem éreztem magamban elhivatottságot a lelkészi pálya iránt. Ezért még aznap felültem az esti vonatra, hogy személyesen tudakozódjam az elutasítás valódi okáról. Másnap reggel hat óra után érkeztem meg a Nyugati pályaudvarra, ahol a mosdóban egy kicsit felfrissítettem magam, megreggeliztem egy tejboltban és a 49-es villamossal irány Buda, az egyetem akkori Vildányi úti épülete.

Nyolc óra után pár perccel kíváncsian kestem az épület folyosóján, az ajtók melletti névtáblákon a dékán nevét, aki aláírta az említett értesítést. Végre megtaláltam. Kopogtam és beléptem a titkárságra. A titkárnő kérdésére közöltem, hogy kit keresek. Nagy szerencsém volt, mert a dékán bent volt a hivatalban. Beléptem az irodájába, bemutatkoztam. Hellyel kínált és érdeklődött jövetelem céljáról. Elmondtam, hogy kitűnő érettségi bizonyítvánnyal, hibátlan felvételi vizsgával nem erre az elutasító értesítésre számítottam.

A dékán szemében megértés és jóindulat tükröződött. Nézze – mondta – a felvételi bizottság hosszasan tárgyalta a maga

ügyét, miután erre a döntésre jutott. Ennek oka pedig az volt, hogy egyházi gimnáziumban érettségizett, édesapja nem tagja a Magyar Dolgozók Pártjának. Hogy akar ön ilyen iskolai háttérrel és családi indíttással a jövő mérnöke lenni?! – Igen, – feleltem – a sárospataki gimnázium 1952-ig valóban egyházi iskola volt, de ekkor államosították. Három évet már az állami gimnáziumban végeztem. – Rendben van, – mondta a dékán – ez elkerülte figyelmünket, elfogadom érvelését, de itt van édesapja párttagságának a hiánya. – Ekkor merész gondolatom támadt, és nyomban közöltem, hogy apukám 1945-től tagja a kommunista pártnak.

A dékán meglepődött. Nyomban bekérte felvételi irataimat, figyelmesen átnézte és megállapította, hogy az erről szóló igazolást anyagom nem tartalmazza. Nem is tartalmazhatta, mivel az állításom nem volt igaz. – Úgy látszik ez a fontos irat elkallódott valahol – mondta. – Ha hazautazik és a községi pártbizottságtól erről egy héten belül hivatalos értesítést kapok, én felveszem magát az egyetemre.

Ezzel váltunk el egymástól. A következő éjjel hazautaztam. A megérkezésem után első dolgom volt, hogy felkerestem az alig pár héttel korábban kinevezett fiatal párttitkárt. Megkértem, hogy aznap este jöjjön be hozzánk. Meglepődött a kérésemen, különösen, amikor hozzátettem, hogy egyelőre ne kérdezzen semmit.

Sötétedés után, kilenc óra körül érkezett meg hozzánk a fiatalember. Hárman voltunk a szobában: a titkár, édesapám és én. A sötétítő függönyöket jól behúztam, majd elővettem a szekrényből a német gyártmányú „Erika” táskairógépet, amelyet apám 1944 őszén pár liter borért kapott cserébe a visszavonuló német csapatoktól. Befűztem a papírt az írógépbe és megkértem a párttitkárt, hogy egyetemi felvételemhez legyen szíves pár soros igazolást írni ar-

ról, hogy apám 1945-től tagja volt az „él-csapatnak”.

Meleg nyári este volt, de a kérésem hallatán a fiatalembert kiverte a veríték. – Nézzé Károly bátyám, – szólt apámhoz – ismerjük egymást, szegről-végről még rokonok is vagyunk, ha csak ezen múlik Karcsi felvétele, megírjuk az igazolást. – Aztán közösen kerestük az írógépen a nagy és a kisbetűket. Neki sem volt nagyobb gyakorlata, mint nekem, de a szöveg lassan elkészült. – Írd alá, pecsételd le és holnap az általam megadott címre légy szíves ajánlva feladni! – mondtam neki.

Minden bizonnyal így is történt, mert két hét múlva megérkezett az egyetem újabb értesítése, miszerint felvételt nyertem, diákotthoni elhelyezéssel együtt. 1955. szeptember 1-jén jelentkeztem beiratkozásra és az első félév megkezdésére. A dékán úr becsülettel állta a szavát.

Így kezdtem tehát felsőfokú tanulmányaimat, de a folytatás is tartogatott izgalmakat. Akiről ugyanis kitudódott, hogy valótlan adatokat szerepeltetett irataiban, azokat azonnal eltanácsolták. Két csoporttársamat is kirúgták az első évben, mert kiderült vagy kinyomozták, hogy nem tüntették fel cséplőgépjelvényeiket vagy valós termőföldjük mennyiségét a jelentkezési lapon. Vártam és izgultam, hogy fény derül-e édesapám kissé eltúlzott harcos múltjára. Szerencsémre azonban erre a következő tanév elejéig, azaz 1956. október 23-ig nem került sor. A forradalom és szabadságharc után pedig már nem volt alapvető szempont a hallgatók származása a felvétel elbírálásánál. Megfelelő eredménnyel az egyéb és az úgynevezett „X” származású fiatalok is bejuthattak az egyetemre, s nem kellett tovább izgulnom, hogy mikor küldenek emiatt haza.

(Szerkesztőségünk a fenti írással köszönti az 1956-os forradalom és szabadságharc 56. évfordulóját.)